

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 12.

V Ljubljani, 23. sušca 1906.

XLVI. leto.

«Učiteljski Tovariš» izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, iside list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idrjli. Naročnino prejema Frančišek Őrnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 10 K, 1/2 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 30 h petič-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.

Vsebina: Vabilo k ustanovnemu občnemu zboru »Učiteljskega tiskovnega društva«. — Zakaj zidajo pri nas navadno premajhne šolske stavbe? — Naš denarni zavod. — Laška kultura v Gorici in Furlaniji. — Več kmetijskega pouka v šolo! — Učiteljicam v pojasnilo v preudarek. — Rešilnice. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Vabilo

k

ustanovnemu občnemu zboru Učiteljskega tiskovnega društva v Ljubljani

registrovane zadruga z omejenim poroštvom

ki bo

dne 11. aprila t. l. ob 10. uri dopoldne
v telovadnici I. mestne deške ljudske šole
v Komenskega ulicah v Ljubljani.

Dnevni red:

- 1.) Pregled in potrditev pravil.
- 2.) Volitev upravnega sveta.
- 3.) Vpisovanje deležev.

K obilni udeležbi vabi

osnovalni odbor.

Zakaj zidajo pri nas navadno pre- majhne šolske stavbe?

Večkrat se prigodi, da v tem in onem kraju napravijo lično novo šolsko poslopje v nadi, da bo zadostovalo za nedogledni čas krajevnim potrebam in razmeram. Komaj je šola dovršena in izročena svojemu namenu, takoj se pokažejo nedostatki: šola je premajhna, učne sobe ne zadostujejo številu všolanih otrok. Dobro dodelana šola, in že je treba misliti na nje prezidavo, razširjenje, oziroma povečanje, kar provzroča v malo — ali še ne — letih novih, nepotrebnih stroškov, ki bi jih ne bilo, ako bi bili prvotno poslopje napravili nekoliko večje, kar bi provzročilo v razmerju k

poznejšim, nepotrebnim izdatkom le neznatno vsoto. Poleg nepotrebnih plačil je navadno še poslopje izkaženo za vse čase.

Vpraša se, odkod ta malomarnost, milo rečeno, ta površnost? Lahke odgovor. Predobro je znano, da naši ljudje še nimajo tistega smisla za šolo, kakor mu ga prisvajajo. Za šolo je vsaka luknja dobra. Kaj higijena, kaj vse moderne naprave, ki so že davno uvedene pri naprednejših narodih! Čuditi se temu ne smemo, če pomislimo, da tako sodi celo mož, ki je vsegamogoč, nezmotljiv voditelj te zavedne ljudske mase. Če se tedaj preprosti ljudje upirajo stroškom, ni nič čudnega, ker ne poznajo zahtev, ki jih hoče današnja šola, če naj res kaj koristnega napravi. Največji podporniki teženj in zahtev v kateremkoli nazadnjaškem oziru — tudi to je nazadnjaštvo — so pa na kmetih navadno — voditelji v miniaturi — duhovniki. Namesto da bi ti previdno in nekako proroško ljudem prigovarjali, da je boljše nekoliko večje nego manjše šolsko poslopje, se upirajo na vse moči in kažejo na ceno stavbe itd. In naša višja oblast, ki ima šolstvo v mezincu, pri zeleni mizi seveda, mesto da bi sama previdno in v komisijonalnih ogledih opozarjala na eventualne posledke v nekaj letih, ne stori ničesar v tem oziru, kvečjemu da spiše kak suhoparni zapisnik. In dalje. Zahteva se število pod šolski okoliš spadajočih otrok. Na podlagi teh števil se določi velikost in kategorija šole, enorazrednice, dvorazrednice in večrazrednice, ne zmene se, da se v nekaj letih lahko in se navadno število otrok pomnoži in da prostori nikakor ne morejo več zadostovati. To se ne pravi ljudstva varovati, prej zavajati v nepotrebne žrtve.

In vzemimo te statistične številke, ki služijo za merilo nove šole! Tu imamo, se razume, šole na deželi, največ v krajih, kjer ustanavljajo popolnoma nove šole. V takem kraju je po navadi prej zasilna šola, ki jo oskrbuje ondotni duhovnik. Ta, v svesti si svoje moči in veljave, se zmeni za šolske odredbe in zakone toliko ko za lanski sneg. Kdor hoče, ta hodi v šolo, kdor ne, pa tudi prav in bodi tudi sosedov otrok. Morda hodi polovica otrok v šolo ali pa tudi ne. Kdo jih bo silil in se zamerjal ljudem! Manj če znajo, tem bolje tudi zanj. Tjainsem se približa taki šoli proforma z vso ponižnostjo kak nadzornik. Njegova moč, kakor sploh

moč vsake oblasti, ko prestopi župnijski prag, je zdrobljena in uničena. O kaki resnični evidenci šolagodnih otrok ni niti govora. V takem kraju se ima po dolgem obotavljanju ustanoviti nova, stalna šola. Dotični duhovnik izda zahtevano statistiko otrok. Tukaj zapiše število tistih otrok, ki ravno prostovoljno hodijo v šolo. Morda polovico ali pa tudi ne. Na podlagi tega zanesljivega izpričevala zidajo novo šolo. Ta je dodelana. Služba zasedena; matrika izvršena, po kateri se zahteva vse otroke v šolo. Ti pridejo po več izkazilih, opominih in kaznih. Vsi otroci so tu, a prostora komaj za polovico. Nova šola in — premajhna. In treba misliti na razširjenje. In pesem se prične iznova. Pride nadzornik, uspehi slabi, in nos dobi učitelj, četudi je pri vsem tem nedolžen. To je čisto naravno, če ni uspehov, ko pride na učitelja število otrok, ki bi zadostovalo za dve ali celo tri učne osebe in povrh še prostora ni.

Ko bi se prvotno dovolj skrbelo za ves potrebni material, ki bi odgovarjal vsi resnici, bi tega ne bilo. Torej je bolje prej skrbneje, kakor poslej brezpotrebno.

Napisali smo te vrste, ne da bi odprli oči onim, ki imajo usodo šolstva v rokah. Ne, ker vemo, da je tem gospodom zaman vsak in naj bo še tako dober nasvet. Ti gospodje so le dovzetni za disciplinarne paragrafe. Storili smo to, da opozorimo na ta nedostatek one ljudi, ki zaradi tega nosijo vso škodo, ki bi je gotovo ne imeli, če bi ne postopali na zgoraj opisani način.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca meseca svečna 1906 K 35.171.73.

Naznanilo. Kdor želi od zadruga kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Laška kultura v Gorici in Furlaniji.

Če je prilika prava ali neprava, vlačijo na dan goriški Lahi laško kulturo in pa davčno moč, češ, glej svet in strmi: mi Lahi smo kulturni narod, strašno velika je naša kultura, in pa davke plačujemo mi — ti Slovenci so pa sami barbari in ne plačujejo skoro nič davka.

Poglejmo torej vendar enkrat, kako je pravzaprav s to laško kulturo in s to davčno močjo na Goriškem, poglejmo to sedaj, ko ob volilni reformi zopet kriče toliko o laški kulturi in davčni moči!

Kultura se mora pač poznati v ljudstvu. Če pa se ozremo med laški del prebivalstva v Gorici in v Furlanijo — ne vidimo skoro nikakih znakov kulture.

V Gorici med Lahih ni nikakega kulturnega delovanja — pač pa največ analfabetov v deželi. Kar je izobražencev so študirali po nemških srednjih šolah in nemških vseučiliščih, kar je njihovega srednjega stanu prevladujejo v njem tujci, sami nimajo niti tistega kosa izobrazbe, ki ga je najti po vseh provincijskih mestih; kar je delavskih in nižjih slojev pa je tako žalostno, da mora vzklikniti, kdor jih pozna: kaka ironija je vendar toliko govoričenja o laški kulturi.

V Furlaniji je seveda še slabše. Ljudstvo je docela neizobraženo, par konterjev ga drži v krempljih, in dobe se po večini tako nevedni Furlani, da niti svoje narodnosti ne poznajo. »Jo soi todešk«, reče Furlan, če se ga vpraša po narodnosti. Poslanec Antonelli je rekel prav pred letom dni, da so »ščavi« tisti, ki ne poznajo niti svoje narodnosti. In s tem je obsodil tiste, ki nam jih predstavljajo naši goriški Lahih za tako kulturni narod. In če slišimo laške grde kletve o Bogu in Madoni in njihovo najpriljubljenejšo dvozložno besedo, ki jim je takorekoč prirastla k jeziku, moramo zopet vzklikniti: To je kultura, da Bog pomagaj!

Poglejmo med slovensko ljudstvo! V vsaki hiši časnik, knjige, med Lahih skoro nič, med Furlani prav nič; skoro v vsaki naši vasi pevsko in bralno društvo, čitalnice, lepe veselice, igre, ki jih predstavljajo kmetiški ljudje, petje; v Lahih šagra, ples, družega nič; pri nas debatirajo po kmetih o politiki in o gospodarskih stvareh, Lahih in Furlani izgubljajo čas s praznim besedičenjem in nožem. Pri nas med ljudstvom narodna zavest, pri Lahih nekaj sovraštva, Furlan je »todešk«.

Naj le lepo molče o kulturi, zakaj vse njihovo trkanje na kulturo jih kaže le v polni luči nekulture. Pa je že tako: kdor česa nima, ta vedno rad govori o tej reči, kakor bi jo imel! Pa je nima. In tako se godi našim preljubim sodeželanom, pa če se goriškega »Corriera« žurnalistinje sredi Travnika na glavo postavijo in če prosluli fanatik dr. Pinavčig še tako kriči po goriškem mestnem svetu o laški kulturi!

Če razmotrivamo davčno moč, moramo konstatovati, da so v vseh davčnih okrajih med Lahih udeleženi pri davkih tudi Slovenci, najmanj menda v červinjanskem. V nižini je nekaj cvetoče industrije. Toda tu naj se vprašajo: ali so res oni sami udeleženi pri tej? Lahih grede celo tako daleč, da reklamirajo zase tudi goriški davčni okraj. Kar se tiče Gorice, je pač znano, da jo drže Slovenci pokonci, da jo redijo Slovenci, da brez Slovencev Gorice ni — kaj pa je torej, če plača kak Lah davek v davčnem uradu? Kdo pa mu da ta denar? Slovenec! Če tega ni, ne more plačati niti vinarja. In tako se razblini tudi laška bahavost o davkih ter se pokaže v prav majhni moči.

Kaj torej hočejo? Nič drugega nego slepiti svet s svojo kulturo in s svojo davčno močjo. S takimi fabulami si hočejo sedaj priboriti še en državnozborni mandat — ali upamo, da se merodajni možje zavamejo za to, da se ne zada goriškim Slovincem zaradi laških pravljic novega udarca! Treba v to svrhu povedati le resnico in nič drugega nego resnico!

Več kmetijskega pouka v šolo!

(S Štajerskega.)

Ta klic že dolgo časa odmeva na političnih zborovanjih in po časopisih. Sprejele so se tozadevne resolucije in vročile domačim poslancem, da stopijo s to zadevo na dan na merodajnih mestih in slednjič le izposlujejo kmetijstvu največ prostora in časa v domači šoli.

Ta klic ni morda umetno podneten, ampak v resnici izhaja od ljudstva, ki mu je baš poljedelska panoga edina pridobnina. Faktično se itak kmetijstvo kakor poljedelstvo, hmeljarstvo, živinoreja, čebelarstvo, sadjarstvo, vinogradništvo in po krajevnih razmerah tudi gozdarstvo in celo svilopreja po zahtevi učnih črtežev poučuje na zadnji stopnji ljudske